

mentelor otomane, *ilustrații* ale unor obiecte din metal și izvoare lapidice de la Muzeul Județean Brăila.

În partea I (*Brăila otomană la cumpăna secolelor XVII-XVIII*, pp. 11-64), universitarul bucureștean Mihai Maxim, fost director al Institutului Cultural Român „Dimitrie Cantemir” din Istanbul (2005-2011), cu rang de ministru-consilier, a prezentat tematic secvențe din istoria otomană a Brăilei între mijlocul secolului XVI-1711, pe baza interpretării critice a documentelor otomane specifice din fondul arhivistic anterior amintit (pp. 13-20): *Kaza-ua Brăilei în sistemul administrativ-militar otoman* (pp. 21-26), *Muhafizii și nazirii de Brăila la finele secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea* (pp. 27-36), *Kadii de Ibrail în epoca lui Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir* (pp. 37-50), *Cetatea Brăilei (Kale-i Ibrail)* (pp. 51-58), *Aspecte economico-financiare și sociale* (pp. 59-64).

Partea a II-a lămurește locul și rolul cetății Brăila în cadrul campaniei de la Prut (1711): *Brăila în contextul desfășurării campaniei de la Prut* (pp. 67-78); *Brăila și invazia „ghiaurilor moscoviți” (Moskov keferesi istilâs)*, în lumina documentelor Cancelariei Divanului Imperial (A.DVN) (pp. 79-86); *Alte implicații ale campaniei de la Prut în spațiul dunărean* (pp. 87-97). În *Încheiere*, turcologul Mihai Maxim a precizat că a elaborat prima micro-monografie consacrată Brăilei otomane bazată aproape exclusiv pe documente arhivistice otomane inedite, care lucrare a împins înainte în mod semnificativ imaginea istoriografică a cetății-port dunărene în deceniile riverane bornei cronologice 1700. *Fotocopii* lizibile ale unor documente otomane utilizate în lucrare, potențial utilizabile și în activitățile practice la paleografia otomană (pp. 101-110) și *fotografii* ale unor piese muzeale de la Muzeul Brăilei întregesc structura noii contribuții turcologice a prof. univ. Mihai Maxim. Lipsesc, totuși, un rezumat într-o limbă de circulație internațională și un indice tematic.

—► Ionel Căndeia, *Brăila 1711. Documente și studii*, Editura Istros, Brăila, 2011, 252 p

Al doilea volum, *Brăila 1711. Documente și studii*, Editura Istros, Brăila, 2011, 252 p., a fost elaborat de prof. Ionel Căndeia, în colaborare cu Radu Ștefănescu, pentru traducerea textelor germane. Lucrarea cuprinde două părți: în prima, autorul a publicat textele a două din manuscrisele *Rupoartelor Golovkin* (pp. 2-95) și a broșurii cu același conținut, tipărită la Berlin, în septembrie 1711, difuzată ulterior în Europa central-vestică (pp. 96-112), despre evenimentele politico-militare ale războiului ruso/moldo-otoman (din 1711), între 30 mai / 10 iunie-17/28 iulie 1711. Ediția este bilingvă, cu textul în limba germană și cu traducerea paralelă în românește.

Partea a doua grupează 10 articole editate de autorului, organizate în patru unități tematiche. În prima, *Asediul Brăilei din 1711*, I. Căndeia analizează *Două puncte de vedere contemporane* despre tema amintită (pp. 115-122). În a doua, *Cetatea Brăilei între secolele XVI-XIX*, autorul prezintă tematic principalele coordonate ale evoluției cetății otomane Ibrail: *A fost Brăila cetate înainte de 1538?* (Nu, doar începând cu ocupația otomană, a conchis I. Căndeia) – (pp. 123-148); *Aspecte din viața spirituală în cetatea Brăila (1538-1828)* – (pp. 149-166); *Cetatea și orașul Brăila în relatări ale călătorilor străini (secolele XVIII-XIX)* – partea I și II (pp. 167-186); *Vechile planuri ale cetății și orașului Brăila (I. Johann von Vermatti, 1790)* – (pp. 187-204). În a treia, *Mitropolia Proilaviei*, prof. I. Căndeia identifică locația bisericii mitropolitane a Proilaviei din Brăila otomană, între secolul XVII – 1842 / 1846 (pp. 205-214) și oferă noi informații despre amintita eparhie (pp. 215-227). În a patra, *Mănăstirea Măxineni*, istoricul brăilean a analizat două documente emise de cancelaria lui Constantin Brâncoveanu pentru amintitul lăcaș religios, în decembrie 1694 și, respectiv, în aprilie 1708 (pp. 229-252). Volumul nu cuprinde rezumatul în limbă străină și nici indice tematic.

Două volume foarte utile despre *Kale-i Ibrail*, din două perspective și din două instituții arhivistice diferite: prima, otomană de la Istanbul; a doua, creștină ortodoxă de la Moscova. Două noi și valoroase contribuții istoriografice osmanistice despre istoria unei *kaza*-le otomane de la nordul Dunării inferioare, între secolele XVI-XIX. Drumul este deschis! Calea este trasată! Dorim noi eforturi și cercetări multi-sectoriale, noi contribuții turcologice care să detalieze în continuare caracterul complex al relațiilor româno-otomane în evul mediu!

—► Dumitrescu Doru, Manea Mihai, Popescu Mirela, *Culegere de surse istorice*, vol. I, *Antichitatea. Lumea Medievală*, vol. II, *Lumea modernă. Lumea contemporană*, Editura Nomina, București, 2011, 240 + 391 p.

În *Cuvânt înainte*, autorii au precizat că amintita culegere de izvoare și fragmente de lucrări istoriografice este destinată uzului profesional al elevilor, studenților, cadrelor didactice, persoanelor interesate de cunoașterea trecutului. Izvoarele istorice reunite în culegere aparțin diverselor categorii de surse istorice: arheologice, epigrafice, cronistice, literare, epistolare, descrieri de călătorie, diplomatice, de presă, testamentare, parlamentare. La acestea se adaugă fragmente reprezentative selectate din diverse lucrări

istoriografice, juridice, filosofice, religioase, culturale, militare etc. reprezentative, elaborate începând cu secolul VIII î.Hr. și până astăzi. Sursele istorice (izvoare și opere specifice) sunt folosite zilnic la lecții și autorii explică principalele coordonate ale unei activități didactice reușite: proiectarea, alegerea sursei istorice adecvate, interpretarea și integrarea acesteia în demersul instructiv-educativ, evaluare și / sau auto-evaluare punctuală, fixarea cunoștințelor (vol. I, pp. 7-14).

Sursele istorice sunt grupate tematic după schema clasică, arhicunoscută: epoci istorice, statul, societatea, oamenii, relațiile inter-personale și / sau inter-statale, cultura, civilizația unei perioade istorice, în formulele: *Lumea antică*, *Lumea medievală*, *Lumea modernă*, *Lumea contemporană*. Fiecare sursă istorică include: un scurt *preambul* cu sumare lămuriri despre izvorul istoric și subiectul de referință; *sursa* istorică propriu-zisă, prezentată integral sau fragmentar; *sugestii* metodologice de utilizare la lecții; teme, evaluări, activități suplimentare, proiecte etc. Vol. I include surse istorice referitoare la epoca antică (95 de cazuri) și la epoca medievală (39 de cazuri), începând cu *Biblia*, *Geneza / Facerea*, I, 1-31 și terminând cu *relatarea* cuceririi Constantinopolului de către otomani (în 1453), preluată din *Istoria turco-bizantină* a lui Lucas, ediția Vasile Grecu. Deja se observă o influență a periodizării occidentale, în care sfârșitul epocii medievale ar coincide cu dispariția Imperiului Bizantin de pe harta politică a Europei de Sud-Est. Argumente și periodizări discutabile istoriografic, dar acceptate tacit didactico-metodologic.

Vol. II, *Lumea modernă. Lumea contemporană* (110 surse), debutează cu un *comentariu* al domniei împăratului Maximilian I de Habsburg (1486-1519) și sfârșește cu observațiile la *Apelul de la Beijing* (1995). Numărul mai mare de surse istorice ale vol. II, 226 față de 134 ale vol. I, se explică prin: accesibilitatea surselor istorice, numărul superior al faptelor istorice moderne și contemporane avute în vedere, mediatizarea mult mai intensă a acestora, orizontul mediativ mult mai vast, comparativ cu epocile antică și medie. Ambele volume includ la sfârșit *bibliografia* lucrărilor / contribuțiilor-sursă utilizate. Trebuie să atrag atenția totuși asupra unor discrepanțe între sursa precizată în text și cea din bibliografie: un singur exemplu: la p. 17 este amintită *Biblia*, ediția 1968, iar în *Bibliografie* cea din 1921. Deci, care ediție a *Cărții Sfinte* a fost utilizată: cea din 1921 sau din 1968? Apoi, o citare greșită: „*Facerea*, BOR, 1968”!!! *Cărțile Vechiului Testament* nu au apărut în fascicule, ci într-un corpus unitar! Lipsește necesarul *indice* antroponimic, geografic etc., care ar fi ușurat foarte mult utilizarea lucrării de către elevi și studenți.

În *concluzie*, un corpus de surse istorice util, practic, utilizabil pentru elevi, studenți, profesori, persoanele interesate de istorie, cu sentimentul național încă activ și energic. Lucrare utilizabilă, evident, pentru studiul istoriei universale cât și pentru trecutul românesc. Trebuie subliniat, în încheiere, că autorii sunt datori moral cu un corpus de surse istorice pentru studiul *istoriei românilor, epocile antică, medie, modernă, contemporană*.

Sursele istorice prezentate în paragrafele anterioare sunt completate cu altele, publicate de curând. Astfel, în lunile august-septembrie 2011 principalele periodice istorice de polarizare au inclus noi contribuții tematice în cadrul dosarelor: „**70 de ani de la trecerea Prutului (1941-2011)**” și „**Ion Antonescu și Războiul din Est (1941-1944)**”. Astfel, *Historia*, XI, nr. 116 / august 2011, prezintă condițiile în care s-a desfășurat „*Evacuarea Legației sovietice din București*”, după începutul *Operațiunii Barbarossa* (pp. 40-43), pe baza documentelor din Arhiva Istorică a MAE al României antonesciene. În continuare, Dragoș Carciga explică de ce au fost antrenati «*Preoții militari români în „Cruciada împotriva bolșevismului”*»: pentru a oferi consultanță și servicii religioase, pentru a întări moralul trupelor și de a propaga legitimitatea „*Războiului sfânt*” românesc împotriva sovietismului stalinist cotoptor al provinciilor nord-estice moldovenești (pp. 44-49). Florentina Țone a prezentat secvențe ale războiului românesc antisovietic prin ochii ofițerului genist Vladimir K. Kirișescu (pp. 50-55). Tot la o carte de memorii (*Molotov Remembers. Inside Kremlin Politics*, Ivan R. Dee Publishing House, Chicago Ill., USA, 1993, 438 p.) a apelat și Michael Nicholas Blaga pentru a prezenta „*Cum ne-a luat Molotov Bucovina și Ținutul Herța*”, în vara fierbinte a anului 1940, veritabil *casus belli* pentru români, începând cu 22 iunie 1941 (pp. 66-68).

Nr. următor al *Historiei*, XI, 117 / septembrie 2011, include considerațiile lui Adrian Cioroianu despre o provocare incitantă: „*Mannerheim-Antonescu: asemănări de carieră, diferențe de destin*” (pp. 12-14). Pe de altă parte, Florentina Țone a alcătuit un grupaj foto-documentar despre „*Răniții care se întorc acasă*” din războiul din Răsărit (pp. 42-47), completat cu câteva scrisori emoționante, tragice, ale soldaților români de pe frontul anti-sovietic trimise familiilor din România (pp. 50-55). Dragoș Carciga a prezentat cartea lui Jean Lopez și Lasha Otkhmezuri, *Grandoarea și mizeria Armatei Roșii. Mărturii inedite. 1941-1945*, Edit. Seuil, Paris, 2011, care a demitizat armata sovietică, prezentând-o exact așa cum a fost în perioada 1941-1945, inclusiv pe teritoriul României, august 1944-iunie 1945 (pp. 48-49). „**Dosarul Odessa**”, din *Historia*, XI, nr. 118 / octombrie 2011, conține mai multe file și prezintă diverse probleme-abordări: cauzele cuceririi Odesei (autor: Manuel Stănescu, pp. 12-17), mărturii despre atacarea orașului (selektate de Florentina Țone, pp. 18-19), bilanțul uman, tragic totuși prin cifre, al cuceririi localității (realizat de Ioan I. Scafeș, pp. 20-23), un foto-reportaj de la Odessa (pp. 26-29), apărarea orașului de către

ruși (pp. 30-33), aruncarea în aer de către geniștii ruși a clădirii Comandamentului militar român de la Odessa (prezentare de Igor Niculcea, pp. 34-37), evacuarea localității de către ruși (pp. 38-39), mandatul lui Gherman Pânteia ca primar al Odessei (prezentat de Igor Cașu, pp. 40-43).

Un alt periodic de popularizare a istoriei, cunoscutul *Magazin Istoric*, a inclus în paginile sale diverse contribuții circumscrise temelor enumerate la începutul acestei prezentări. Astfel, în nr. 8 (533)-august 2011, Ioan Bolovan și Sorina Paula Bolovan, „Căutând dreptate prin arhive”, au prezentat eforturile autorităților antonesciene de realipire a Transilvaniei de Nord-Est la România și de anulare a hotărârilor samavolnice ale Diktatului de la Viena (30 august 1940), derulate în perioada 1940-1942 (pp. 53-56). Nicolae Mareș a prezentat principalele coordonate spațio-temporale ale „Acțiunii Continentale”: medierile poloneze pentru înlesnirea ieșirii României din războiul anti-sovietic, cu acordul tacit al mareșalului Ion Antonescu (1943-1944) – (în nr. 8 (533) – august 2011, pp. 12-15; nr. 9 (534) – septembrie 2011, București, pp. 47-51). Comandor dr. Marian Moșneagu a descris *Prima și ultima luptă a distrugătorului „Moskva”*, răspunzând la întrebarea incitantă: „Cine a scufundat distrugătorul?” – o mină marină din barajul de protecție al portului Constanța (pp. 36-40). La aceste contribuții tematice se mai adaugă și altele: Petre Țurlea, *Regele Mihai și Mareșalul Antonescu [1940-1944-1946]*, Editura SemnE, București, 2011, 447 p.; Ion Constantin, *Gherman Pânteia, între mit și realitate*, Editura Biblioteca Bucureștilor, București, 2010, 384 p.; Grigore Gafencu, *Préliminaires de la Guerre à l'Est*, Editura Curtea Veche, București, 2011, 591 p.